

Zadie Smith s-a născut în 1975, în cartierul Brent din nord-vestul Londrei, într-o familie mixtă: mama ei era jamaicană, iar tatăl englez. A studiat literatura engleză la King's College, din cadrul Universității Cambridge, unde a început să scrie proză scurtă. A debutat în 2000 cu romanul *Dinți albi* (*White Teeth*), care a devenit imediat bestseller și a primit Premiul James Tait Black Memorial, Whitbread Book Award pentru debut, Commonwealth Writers' First Book Prize și Betty Trask Award, fiind finalist la National Book Critics Circle Award. În 2002 a apărut al doilea roman al autoarei, *The Autograph Man*, iar în 2003, Smith a fost inclusă de revista *Granta* în prestigioasa listă a celor mai buni douăzeci de tineri scriitori britanici. În 2005, romanul *Despre frumusețe* (*On Beauty*) a câștigat Premiul Orange, Commonwealth Writers' Best Book Award și a fost finalist la Premiul Man Booker, în același an, Smith publicând volumul *Martha and Hanwell*, care cuprinde două povestiri apărute anterior în revistele *Granta* și *The New Yorker*. Au urmat romanele *Nord-Vest* (*NW*, 2012), nominalizat la Women's Prize for Fiction și finalist la National Book Critics Circle Award, și *Swing Time* (2016), nominalizat la Premiul Man Booker și finalist, de asemenea, la National Book Critics Circle Award. În 2019 a apărut un nou volum de povestiri al autoarei, intitulat *Grand Union*.

ZADIE SMITH

DINȚI ALBII

Traducere din limba engleză și note
ALINA SCURTU

LITERA
București
2020

CUPRINS

Archie 1974, 1945

1. Cea de-a doua ciudată căsătorie a lui Archie Jones..... 11
2. Ies dinții 44
3. Două familii..... 70
4. Trei pe drum..... 98
5. Rădăcinile dinților lui Alfred Archibald Jones și Samad Miah Iqbal..... 120

Samad 1984, 1857

6. Ispita lui Samad Iqbal 175
7. Molari 223
8. Mitoză..... 252
9. Revolta! 289
10. Rădăcinile dinților lui Mangal Pande 335

Irie 1990, 1907

11. Proasta educație a lui Irie Jones 363
12. Canini: colți care sfâșie..... 423
13. Rădăcinile dinților lui Hortense Bowden..... 487
14. Mai englez decât englezii 499
15. Chalfenism versus bowdenism 520

Magid, Millat și Marcus 1992, 1999

16. Întoarcerea lui Magid Mahfooz Murshed Mubtasim Iqbal 563

17. Discuții de criză și tactici de ceasul al unsprezecelea.....	592
18. Sfârșitul Istoriei versus Ultimul Om.....	633
19. Ultimul spațiu.....	666
20. Șoareci și amintiri.....	703
<i>Mulumiri.....</i>	<i>733</i>

1. CEA DE-A DOUA CĂSĂTORIE CIUDATĂ A LUI ARCHIE JONES

Dimineața devreme, spre sfârșitul secolului, Cricklewood Broadway. Pe 1 ianuarie 1975, la ora 6:27, Alfred Archibald Jones era îmbrăcat într-un costum de catifea reiată și stătea în mașina lui, o Cavalier Musketeer Estate plină de fum, aplecat peste volan cu fața în jos, sperând că nu va fi judecat prea aspru. Zăcea aplecat înainte ca o cruce imobilă, cu falca atârându-i și cu brațele aruncate în lături, de parcă ar fi fost un înger căzut; în pumnii încleștați își ținea medaliile militare (stângul) și certificatul de căsătorie (dreptul), căci hotărâse să-și ia greșelile cu el. În ochii lui se reflectă o luminiță verde, semnalizând un viraj la dreapta pe care hotărâse că el nu-l va face niciodată. Era resemnat. Era pregătit. Dăduse cu banul și nu avea să se abată de la ceea ce hotărâse acesta. Era o sinucidere deja hotărâtă. De fapt, era hotărârea lui de Anul Nou.

Însă chiar în timp ce respirația îi devenea sacadată și privirea i se încetșoșă, Archie era conștient că Cricklewood Broadway va părea o alegere ciudată.

Ciudată și pentru prima persoană care o să îi vadă prin parbriz capul prăbușit, ciudată și pentru polițiștii care vor completa procesul-verbal, și pentru ziaristul local chemat să scrie cincizeci de cuvinte, și pentru rudele care le vor citi. Îngrămădit între un complex impunător de cinematografe din beton la un capăt și o intersecție imensă la celălalt, Cricklewood nu era un loc potrivit. Nu era un loc în care să vii ca să mori. Era un loc în care veneai ca să te îndrepti spre alte locuri, pe autostrada A41. Dar Archie Jones nu voia să moară în cine știe ce loc plăcut, îndepărtat și împădurit, ori pe un pisc presărat cu floricele. În viziunea lui Archie, oamenii de la țară trebuiau să moară la țară, iar oamenii de la oraș trebuiau să moară în oraș. Așa se cuvenea. „A murit așa cum a trăit“ și așa mai departe. Părea logic ca Archie să moară pe această stradă rău famată din oraș pe care ajunsese, locuind singur, la patruzeci și șapte de ani, într-un apartament cu două camere de deasupra unui magazin dezafectat. Nu era omul care să facă planuri elaborate – bilete de adio sau instrucțiuni pentru înmormântare – sau care să-și dorească ceva pretentios. Nu cerea decât puțină liniște, un pic de șșșt ca să se poată concentra. Voia ca totul să fie foarte tăcut și nemișcat, precum interiorul unui confesional gol ori răgazul din creier dintre gând și vorbă. Voia s-o facă înainte să se deschidă magazinele.

Pe deasupra lui, un stol de lighioane înaripate își luă zborul de pe cine știe ce streășină nevăzută, se năpusti și păru să se îndrepte direct spre acoperișul mașinii lui Archie; însă în ultima clipă execută un viraj impresionant, mișcându-se ca o singură ființă,

cu eleganța unei mingi aruncate cu efect, și ateriză pe Hussein-Ishmael, o măcelărie renumită printre musulmani. Archie era prea dus ca să se mai agite, însă le urmări cu un zâmbet interior cald când se ușurară, murdărind cu roșu zidurile albe. Le urmări în timp ce își întindeau capetele lor ițite de păsări pe deasupra streșinii de la Hussein-Ishmael; le urmări în timp ce ele urmăreau, la rândul lor, scurgerea lentă și continuă a sângelui din chestiile moarte – pui, vite, oi – care atârnavă în cârlige ca hainele în magazin. Ghinionul. Acești porumbei simțeau din instinct Ghinionul, așa că îl ocoliră pe Archie. Pentru că, deși el nu știa, și în ciuda furtunului de la aspiratorul Hoover, furtun care stătea pe scaunul din dreapta și care pompa fumul din țeava de eșapament în plămâni lui, norocul era de partea lui în acea dimineață. Cea mai subțire pojghiță de noroc îl acoperise ca roua proaspătă. Pe când își pierdea și își recăpăta cunoștința, poziția planetelor, muzica sferelor, bătaia aripilor diafane ale unei molii din Africa Centrală și o mulțime de alte chestii care Pun Lucrurile în Mișcare hotărâseră că e vremea ca lui Archie să i se acorde o a doua șansă. Undeva, cumva, cineva hotărâse că el va trăi.

Măcelăria Hussein-Ishmael era a lui Mo Hussein-Ishmael, un om mare cât un taur, al cărui păr se ridica și cobora într-un smoc, apoi într-o coadă de rățoi. Mo spunea că în privința porumbeilor trebuie să tai problema de la rădăcină: nu să scapi de excrementele lor, ci chiar de porumbei. „*Nu rahatul* e de rahat (ăsta era crezul lui Mo), de rahat e *porumbelul*.“ Așa că dimineața în care Archie aproape că a murit a început ca

toate diminețile la Hussein-Ishmael, cu Mo odihnindu-și burta uriașă pe pervaz, aplecându-se în afară și agitând un satâr, în încercarea de a opri ploaia de chestii roșii.

– Marș de-aici! Plecați, nenorociți plini de rahat! Da! ȘASE!

Practic, era un fel de crichet – jocul englezesc adaptat de către imigranți, iar șase era numărul maxim de porumbei pe care-i puteai doborî dintr-o lovitură.

– Varin! strigă Mo înspre stradă, ridicând triumfător satârul plin de sânge. E rândul tău, băiete. Gata?

Sub el, pe trotuar, stătea Varin, un băiat hindus supraponderal de la școala din colț, care se uita în sus, ca un mare punct aruncat sub semnul întrebării reprezentat de Mo. Sarcina lui Varin era să se cațere pe o scară și să adune bucățile de porumbel împrăștiat într-o sacoșă mică de la Kwik Save, să o lege la gură și să o arunce în tomberoanele de la celălalt capăt al străzii.

– Hai odată, Grăsanule, strigă unul dintre angajații de la bucătăria lui Mo, lovindu-l pe Varin peste fund cu o mătură, pentru a puncta fiecare cuvânt. Mișcă-ți fundul ăla gras de Ganesh¹ indian, elefantule, și adu porumbeii ăia terciuiți.

Mo își șterse sudoarea de pe frunte, își trase nasul și aruncă o privire în lungul străzii Cricklewood, uitându-se la fotoliile desfundate și la bucățile de covor transformate în camere în aer liber de către bețivii

¹ Ganesh, zeu hindus reprezentat cu cap de elefant, venerat drept distrugător al obstacolelor

din cartier; la magazinele cu automate, la lingurile unuroase și la taxiuri, toate acoperite de excremente. Într-o zi, spera Mo, Cricklewood și locuitorii ei vor avea motiv să-i mulțumească pentru masacrul pe care îl făcea zilnic; într-o zi, nici un bărbat, femeie sau copil de pe stradă nu va mai trebui să amestece vreodată o parte detergent și patru părți oțet pentru a curăța excrementele care cad peste lume. „Nu rahatul e de rahat“, repeta el solemn, „de rahat e porumbelul.“ Mo era singurul din comunitate care înțelegea cu adevărat. Avea un sentiment foarte zen în această privință – se simțea foarte binevoitor față de oameni – până când descoperi mașina lui Archie.

– Arshad!

Un tip slăbănog, cu o înfățișare dubioasă și cu mustață pe oală, îmbrăcat în patru nuanțe diferite de maro, ieși din magazin cu mâinile pline de sânge.

– Arshad! Mo abia se stăpânea; împunse aerul cu degetul în direcția mașinii. Băiete, te întreb o singură dată.

– Da, *Abba*? spuse Arshad, mutându-și greutatea de pe un picior pe altul.

– Ce dracu' e asta? Ce caută asta aici? Am o livrare la șase jumate. O să am cinșpe bovine moarte aici la șase jumate. Trebuie să le bag prin spate. Asta mi-e meseria. Înțelegi? Vine niște carne. Așa că, vezi, sunt perplex... Mo afișă o expresie de confuzie nevino-vată. Pentru că eu credeam că aici scrie clar „Zonă de livrări“. Arată spre o pancartă veche din lemn care

¹ Apelativ ebraic pentru „tată“

purta inscripția INTERZISĂ PARCAREA ORICĂRUI VEHICUL ÎN ORICE ZI. Ei?

- Nu știi, *Abba*.

- Ești fiul meu, Arshad. Nu te-am angajat ca să nu știi. L-am angajat pe el ca să nu știe. Se întinse pe fereastră și îl pocni pe Varin, care se balansa pe bur-lanul primejdios ca un acrobat pe sârmă, dându-i una zdravănă după cap și aproape dărâmându-l. Pe tine te-am angajat ca să știi lucruri. Să aduni informații. Să aduci la lumină adâncul întuneric al inexplicabilului univers al Creatorului.

- *Abba?*

- Află ce-i cu aia acolo și scapă de ea.

Mo dispăru din cadrul ferestrei. După un minut, Arshad se întoarse cu o explicație.

- *Abba*.

Capul lui Mo răsări din nou la fereastră, ca un cuc răutăcios dintr-un ceas elvețian.

- Se gazează, *Abba*.

- Ce-ai zis?

Arshad ridică din umeri.

- Am țipat prin geamul mașinii și i-am spus tipu-lui să plece și el a zis: „Mă gazez, lasă-mă-n pace“. Uite-așa.

- Nu se gazează nimeni pe proprietatea mea, izbucni Mo coborând scările în fugă. Nu avem autorizație.

Odată ajuns în stradă, Mo se apropie de mașina lui Archie, smulse prosoapele înghesuite în partea de sus a geamului, care nu se închidea bine, din dreptul

șoferului și îl împinse cu o forță animalică în jos vreo zece centimetri.

- Auzi, domnule? Nu avem autorizație pentru sinu-cideri aici. Aici *halal*¹. Cușer, înțelegi? Dacă vrei să mori pe-aici, prietene, mi-e teamă că trebuie să fii întâi scurs de tot sângele.

Archie își ridică cu greu capul de pe volan. Și în răga-zul infim dintre vederea unui Elvis cu pielea măslinie, masiv și transpirat, și înțelegerea faptului că viața încă îi aparținea, avu un fel de experiență religioasă. Își dădu seama că, pentru prima dată de când se născuse, Viața îi spusese „Da“ lui Archie Jones. Nu doar „OK“ sau „Dă-i înainte dacă tot ai început“, ci o aprobare răsunătoare. Viața și-l dorea pe Archie. Îl smulsese cu gelozie din ghearele morții și-l adusese înapoi la sânul ei. Deși acesta nu era unul dintre cele mai reușite specimene ale ei, Viața și-l dorea pe Archie, iar Archie, chiar spre surprinderea lui, își dorea Viața.

Înnebunit, coborî ambele geamuri și trase oxigen în adâncul plămânilor. Printre inspirațiile sacadate, îi mulțumi lui Mo de nenumărate ori, cu lacrimile și roindu-i pe obraz și cu mâinile încleștate pe șorțul lui Mo.

- Bine, bine, spuse măcelarul, eliberându-se dintre degetele lui Archie și scuturându-se, acum șterge-o. Trebuie să primesc niște carne. Treaba mea e să scurg

¹ Măcelărie musulmană tradițională

sângele din animale. Nu sunt psiholog. Ție-ți trebuie Lonely Street¹. Aici e Cricklewood Lane.

Încă înecându-se printre mulțumiri, Archie dădu cu spatele, ieși de pe alee și viră la dreapta.

Archie Jones încercase să se sinucidă pentru că soția lui, Ofelia, o italiancă cu ochii violeți și cu o umbră de mustață, divorțase de curând de el. Însă el nu-și petrecuse dimineața de Anul Nou cu un furtun de aspirator în gură pentru că o iubea. Ci mai degrabă pentru că trăise cu ea atâta timp și nu o iubise. Căsnicia lui Archie era cam ca atunci când cumperi o pereche de pantofi, îi iei acasă și-ți dai seama că nu-ți vin. De dragul păstrării aparențelor, i-a suportat. Și pe urmă, dintr-odată și după treizeci de ani, pantofii s-au ridicat singuri și au ieșit din casă. Ea a plecat. Treizeci de ani.

Din câte își amintea, au început bine, ca toți ceilalți. La începutul primăverii lui 1946, el ieșise din întunericul războiului și intrase într-o cafenea din Florența, unde fusese servit de o chelneriță strălucind ca un soare: Ofelia Diagilo, îmbrăcată toată în galben, răspândind căldură și promisiunea unei partide de sex, pe când îi întindea un cappuccino cu multă spumă. Au mers înainte cu ochelari de cal. Ea nu avea de unde să știe că femeile nu reprezentau mare lucru în viața lui

¹ Strada Singuraticilor; trimitere la un vers celebru din *Heartbreak Hotel* al lui Elvis Presley, „It's down at the end of Lonely Street, at Heartbreak Hotel”

Archie; că undeva în sufletul lui nu le plăcea, nu avea încredere în ele și că era în stare să le iubească numai dacă aveau o aură. Nimeni nu-i spusese lui Archie că în arborele genealogic al familiei Diagilo se ascundeau două mătuși isterice, un unchi care vorbea cu vinetele și un văr care-și purta hainele cu spatele-n față. Așa că s-au căsătorit și s-au întors în Anglia, unde ea și-a dat seama foarte repede ce greșeală făcuse, el a adus-o pe ea în pragul nebuniei, iar aura a fost împachetată și trimisă în pod să adune praful, ca și restul vechiturilor și al ustensilelor de bucătărie stricate pe care Archie promisese că le va repara într-o zi. Printre acele vechituri se găsea și un aspirator Hoover.

În dimineața de *Boxing Day*¹, cu șase zile înainte să parcheze în fața măcelăriei lui Mo, Archie se întorsese în casa lor din Hendon în căutarea aceluia Hoover. Era a patra lui vizită în pod în tot atâtea zile, făcută ca să care rămășițele unei căsătorii în noul lui apartament, iar aspiratorul Hoover era printre ultimele lucruri pe care le revendicase: unul dintre lucrurile cele mai stricate, mai urâte, pe care le ceri doar de-al dracului, pentru că ai pierdut casa. Țasta e divorțul: iei lucruri pe care nu le mai vrei, de la oameni pe care nu-i mai iubești.

– Deci iar *tu*, spuse menajera spaniolă care-i deschisese ușa, Santa-Maria sau Maria-Santa sau cam așa ceva. Domnu' Jones, acu' ce mai vrei? Chiuveta de la bucătărie, *si?*

¹ A doua zi de Crăciun

– Hoover, zise Archie cu răutate. Aspirator.

Ea își miji ochii la el și scuipă pe preșul din fața ușii, la câțiva centimetri de pantofii lui.

– *Bine ați venit, señor.*

Casa devenise un rai pentru cei care-l urau. În afară de personalul de serviciu, trebuia să se lupte și cu numeroasa familie italiană a Ofeliei, cu asistenta ei de la psihiatrie, cu femeia de la consiliu și, bineînțeles, cu Ofelia însăși, pe care o găseai în inima acestei case de nebuni, ghemuită pe canapea în poziție fetală, scoțând mugete într-o sticlă de Bailey's. I-a luat o oră și un sfert doar să străbată liniile inamice – și pentru ce? Pentru un Hoover pervers, aruncat cu luni în urmă fiindcă se încăpățâna să facă exact opusul țelului oricărui aspirator: arunca praful afară în loc să-l tragă înăuntru.

– Domnu' Jones, de ce mai vii aici dacă te face nefe-ricit? Fii înțelept. Ce-ai putea să faci cu el? Menajera se ținea după el pe scările care duceau în pod, înarmată cu un fel de soluție de curățat. E stricat. Nu ai nevoie de asta. Înțelegi? Înțelegi?

Îl băgă în priză și îi demonstră că nu funcționează. Archie îl scoase din priză și înfășură în liniște cablul în jurul aspiratorului. Dacă era stricat, îl lua. Lua toate lucrurile stricate. A avea de gând să repare toate nenorocitele de lucruri stricate din casă, fie și numai ca să arate că e bun la ceva.

– Nu ești bun de nimic! Santa nu-știu-cum îl fugări în jos pe scări. Nevastă-ta e bolnavă la cap, și asta-i tot ce poți să faci!

Archie strânse Hooverul la piept și îl duse în sufrageria aglomerată, unde, în fața mai multor perechi de

ochi plini de reproș, își scoase cutia cu scule și începu să meșterească la el.

– Uite la el, spuse una dintre bunicile italiene, cea mai elegantă, cea cu eșarfele uriașe și cu mai puține alunițe, ia toate, *capisce?* Îi ia mințile, îi ia mixerul, îi ia casetofonul cel vechi... ia tot în afară de scândurile din podea. Îmi face scârbă...

Femeia de la consiliu, care chiar și în zilele fără ploaie semăna cu o pisică cu părul lung udă până la piele, dădu din capul ei slăbănog în semn de aprobare.

– E dezgustător, mie-mi spui, e dezgustător... și, bineînțeles, noi suntem cei care trebuie să strângă mizeria; cel care ar trebui să...

Peste spusele ei se suprapuneau cele ale asistentei:

– Nu poate rămâne aici singură, nu-i așa... și *el* e cel care se simte alungat, săraca femeie... are nevoie de o casă ca lumea, de...

„Sunt aici“, ar fi vrut Archie să spună, „nu vezi că sunt aici, sunt chiar aici, la naiba! Și mixerul era *al meu*.“

Dar lui Archie nu-i plăceau confruntările. Le ascultă pe toate timp de încă cincisprezece minute, fără să vorbească, în timp ce testa puterea aspiratorului pe bucăți de ziar, până când fu copleșit de sentimentul că Viața era un rucsac enorm, atât de inimaginabil de greu încât, deși ar fi însemnat să piardă totul, era infinit mai ușor să lase tot bagajul pe marginea drumului și să pășească în întuneric. „N-ai nevoie de mixer, Archie, băiete, n-ai nevoie de aspirator. Toate astea sunt balast. Lasă jos rucsacul, Arch, și mergi alături de fericirii din ceruri.“ Nu era bine? Lui Archie – care cu o ureche își auzea fosta nevastă și pe rudele ei, iar cu